

Марценюк Алла

(м.Миколаїв)

РОЗВИТОК ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті здійснено узагальнення результатів формувального експерименту щодо розвитку духовних цінностей здобувачів фахової передвищої освіти у процесі вивчення дисциплін філологічного циклу.

Метою вивчення дисциплін філологічного курсу у вищому освітньому закладі є— формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, залучення здобувачів освіти через виховання інтересу до читання й художнього слова до кращих літературно-мистецьких надбань людства, що є важливим чинником формування духовного світу особистості; у осмисленні духовної цінності та поезики художніх творів; у поглибленні культурно-пізнавальних інтересів здобувачів освіти, в усвідомленні ними ролі літератури в сучасному світі; у формуванні рис успішного мовця і творчого читача з високим рівнем загальної культури, активною громадянською позицією, національною свідомістю; у вихованні поваги до культурних традицій різних народів[1; 2].

Сучасним здобувачам фахової передвищої освіти потрібно втілювати в життя концепцію освіти, де особистісно-орієнтоване навчання передбачає нову громадянську етику, що має визначальну рису: взаємодопомога, взаєморозуміння, творча співпраця. Тому, плануючи практичне заняття української мови, ставимо мету, щоб кожен здобувач освіти через граматичний матеріал, влучно дібрані тексти вправ, ілюстративний матеріал та елементи творчої роботи зрозумів велич нашої української культури, доброзичливість, щирю гостинність, одвічний гуманізм. На заняттях мови та літератури доцільно проводити «хвилинки народної мудрості», коли звучать прислів'я та приказки — перлини українського фольклору, а здобувачі освіти добирають мовний матеріал та розкривають його зміст. Без знань окремих понять сучасній молоді не можливо до кінця зрозуміти зміст творів класиків української літератури, а тому через словникову роботу на занятті відбувається уточнення та розширення знань та уявлень. Для кращого уявлення та запам'ятання можна застосувати графічні схеми, таблиці, малюнки.

Використання різного роду текстів творів класиків української літератури, народної творчості у вправах привчає здобувачів освіти відчувати, бачити, аналізувати та частіше вживати національне вагоме слово, його значення у правильному контексті, зумовлене народнопоетичною традицією.

Через вивчення художньої літератури на заняттях можливе формування естетичних відчуттів (смаків) читача-здобувача освіти, розвиток його інтелектуально, вироблення вмінь аналізувати життєві явища, самостійно робити

висновки, позитивно впливати на свідомість, сприяти формуванню морально-етичного потенціалу молодого громадянина. Важливість вивчення української літератури зумовлена ще й такими суспільними процесами сьогодення, як входження України до європейського співтовариства, необхідність відстоювання державної незалежності, піднесення патріотизму, поглиблення уваги молодого покоління до пріоритетності національних чинників, серед яких саме мистецтво художнього слова презентує національну своєрідність, морально-світоглядну зорієнтованість українського народу [2, с. 3].

Відповідно до діючої освітньої програми складовими літературного компоненту є емоційно-ціннісна, літературознавча, загальнокультурна і компаративна лінії, що цілісно впливають на формування світогляду здобувачів освіти, їх національної свідомості, моралі та громадянської позиції, гуманістичний потенціал та естетична цінність творів української літератури. Гуманістичний потенціал творів художньої літератури сприяє вияву духовно-емоційного світу здобувачів освіти, їхніх етичних позицій, світоглядних уявлень і переконань [3, с. 15].

На лекційних та практичних заняттях української філології доцільно моделювати навчальні ситуації, які сприяють виявленню творчих здібностей здобувачів освіти, створюють емоційне тло, є ґрунтом для впровадження найновіших методів, прийомів викладання: бесіда з елементами лекції, мультимедійна презентація, майстер-клас, проєктна діяльність, подорож у віртуальний музей письменника, створення ментальних карт, кросенсів.

Слід зазначити, що саме культурологічною лінією програми забезпечується усвідомлення здобувачами творів літератури як важливої складової мистецтва, ознайомлення з основними цінностями національної художньої культури, літературних явищ і фактів у широкому культурному контексті; висвітлення зв'язків літератури зі звичаями та культурними традиціями рідного народу; розширення ерудиції здобувачів освіти, виховання їх загальної культури, поваги до національних і світових традицій, толерантного ставлення до представників різних культур, віросповідань, національностей. Звернення до культурологічного підходу обумовлене специфікою предмета літератури й забезпечує формування здобувача освіти як суб'єкта культури, його національну самоідентифікацію [4].

Сформувати компетентного читача, який через художню літературу уміє прилучатися до фундаментальних цінностей, культури і тим самим розширює свої культурнопізнавальні інтереси, – є основним завданням навчання літератури, що перебуває в постійних зв'язках з іншими мистецтвами багатобарвного світу, здатна відображати будь-які явища природи, суспільного життя, передавати почуття в слові через взаємозв'язок звуку, кольору, руху. Тому під час вивчення творчості різних письменників програмою запропоновано використання музичних композицій: до вивчення творчості І. Франка запропоновано музичні твори М. Лисенка, С. Людкевичата ін., фортепіанну музику Ф. Шопена, а також ілюстрації А. Базилевича; твори Лесі Українки «Contra spem spero!», «Слово, чому ти не твердая криця...», рекомендовано

подавати в тісному зв'язку із музикою П. Чайковського, Ф. Шопена, Т. Шумана, Л. Бетховена, живописними роботами І. Айвазовського і О. Мурашка – улюблених митців поетеси; пісні на слова О. Олеся в сучасному виконанні М. Бурмаки, О. Короля, гурту «Кому вниз» рекомендовано під час вивчення поетичних творів митця («З журбою радість обнялась...», «Чари ночі»). Саме розгляд творів у тісному зв'язку з музикою, живописом, які споріднені за своєю природою й внутрішньою структурою, сприяє розвиткові логічного мислення, умінь співставляти й аналізувати твори різних видів мистецтв, підвищують рівень IQ здобувачів освіти, що є надзвичайно актуальним, адже сприяє формуванню гармонійно розвиненої, культурологічно компетентної особистості, здатної до пошуку і творчості.

Сучасний здобувач освіти добирає інформацію здебільшого використовуючи інформаційні джерела з різних електронних пристроїв і вміє створювати слайдпрезентації, монтувати відеоролики, відеофільми, буктрейлери, схеми, таблиці, діаграми на основі здобутої чи досліджуваної інформації. Такий матеріал відкриває можливість істотно підвищувати якість навчання і надає додатковий емоційний та інтелектуальний стимул для освіти.

Здобувачі освіти стають учасниками інтернет-діалогу (здійснення комунікації через e-mail (електронну пошту), чат, форум, Skype); інтернет-змагань (проведення олімпіад, конкурсів, тестування); інтернет-пошуку (здійснення індивідуального та колективного пошуку літературознавчого, культурологічного, історичного, бібліографічного матеріалу, що безпосередньо стосується художнього твору; роботи з гіпертекстом (з інтерактивною мультимедійною таблицею тощо); є учасниками в іграх, вікторинах на літературну тематику) [5, с. 209].

Відповідно пріоритетними видами літературних робіт здобувачів освіти стають: а) підготувати інсценізацію уривку з твору, розіграти його, зняти на відео, підготувати коментар щодо побаченого й прочитаного; б) написати подібний твір, продовження літературного тексту, анотацію, відгук, електронний лист герою або автору й розмістити їх у мережі; в) створити обкладинку до твору, проілюструвати фрагменти, які сподобалися, використовуючи засоби ІКТ; г) дібрати додаткову інформацію, створити електронну базу з вивчення життєвого й творчого шляху письменників; г) здійснити аналіз художнього твору, результати подати у вигляді оригінального електронного продукту: кросворду, вікторини, клоуз-тесту, логічного ланцюжка тощо, зібраних в портфолію; д) стати активним учасником читацької прес-конференції [6, с. 85].

Будь-яке заняття може бути приголомшуюче нестандартним і цілком традиційним. Освіта є одним із найбільш оптимальних способів входження людини у світ науки та культури, оскільки саме в процесі здобування освіти людина засвоює культурні цінності, а використання народознавчого матеріалу на заняттях філологічного курсу підвищує інтерес до слова, сприяє вихованню духовних цінностей, глибоке духовне коріння, від якого залежить культурний та інтелектуальний рівень народу.

Література

1. Антонюк Т.М., Кабаненко А.С., Авдіковська Л.М. Українська мова: навчальна програма для закладів фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку фахових молодших бакалаврів на основі базової середньої освіти. Київ., 2022, 44 с.
2. Антонюк Т.М., Кабаненко А.С., Ковалевська Л.В. Українська література: навчальна програма для закладів фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку фахових молодших бакалаврів на основі базової середньої освіти. Київ., 2022, 68 с.
3. Котусенко. О. Ю. Українська література. 5–11 класи: навч. прогр., метод. рекомендації щодо організації навч-вих. процесу в 2018/2019 навч. році; укладач Харків: Ранок, 2018. 160 с.
4. Фасоля А. М. Компетентнісно зорієнтовані завдання: проблеми термінології, типології. Київ: Дивослово. 2014. С. 15–21.
5. Яценко Т. О. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): моногр. Київ: Пед. думка, 2016. 360 с.
6. Назаренко Л. А. Формування предметної літературної компетентності старшокласників засобами інформаційно-комунікаційних технологій: ... дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Миколаїв. нац. ун-т. Миколаїв, 2015. 304 с.

Саламатіна Ольга
(м. Миколаїв)

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ ВУЗІВ

У роботі надано визначення термінів «комунікативна компетентність» та «іншомовна комунікативна компетентність», а також доведено необхідність формування іншомовної комунікативної компетенції у здобувачів вищої освіти нефілологічних вузів як майбутніх фахівців.

Сучасні тенденції мовної освіти в Україні зумовлені процесом об'єднання Європи, його розповсюдженням на схід, що супроводжується формуванням загального освітнього і наукового простору, та необхідністю розробки єдиних критеріїв і стандартів у масштабах усього континенту. Мовна освіта в Україні також реформується з урахуванням основних досягнень європейських країн у цій галузі. Ідеї мовної політики Ради Європи знаходять все ширшу реалізацію в Україні: збільшується кількість мов, що вивчаються; зростає кількість осіб, які володіють принаймні однією іноземною мовою; у середніх навчальних закладах започатковано вивчення кількох іноземних мов; кардинально змінюється ставлення до вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах нефілологічного профілю [1, с. 168].